

Varning från väster

Just nu hörs från alla håll kravet på att utbildningen ska närmas till arbetslivet. Just för att programmet är så vagt, kan många intressen gå samman.

Men låt oss fundera över vad som kan hända när programmet konkretiseras. Vi kan t ex ha en del att lära av amerikanska erfarenheter. Som i så många andra avseenden ligger USA före i en utveckling, som förefaller vara på gång också här hemma.

Om vi får tro färska telegram från Pacific News Service, finns nu i USA starka tendenser till att ansvaret för utbildningen flyttas från skolan till diverse "arbetslivserfarenhetsprogram".

Runtom i USA krymper skoldagen för de lite äldre eleverna i rask takt. Som vanligt när det gäller förändringar i skolan är det Californien som leder utvecklingen. Där pågår f n en debatt om att göra motsvarigheten till grundskolans högstadium frivilligt. Och det blir allt vanligare att arbetslivserfarenheter som tidigare var kvälls- eller helgarbeten – vid hamburgerrestauranter, på biltvättar, bensinstationer etc – ger poäng som ersätter ämnen eller kurser i skolan.

Särskilda arbetslivserfarenhetskurser innebär just barnarbete av detta slag. Dessa elever är attraktivt arbetskraft för arbetsgivarna eftersom de är undandragna arbetsmarknadslagstiftningens bestämmelser för minderåriga. Eleverna får tillstånd att arbeta upp till 40 timmar per vecka, och till halv ett om natten. Arbetsgivaren slipper betala arbetsgivaravgifter som när det gäller vuxen arbetskraft, och behöver inte heller garantera en viss minimiarbets-tid; när det är för litet att göra på

hamburgerbaren kan de skicka hem barnen. Inte så få elever använder mer tid per vecka till "kurser" av detta slag än deras lärare ägnar åt att undervisa.

Förutom pengarna är motorn att dessa arbetslivserfarenheter ger poäng som ersätter andra kurser i skolan. Vissa program, t ex ett program för **erfarenhetsbaserad karriärbildning** som omfattar 25 000 elever runt om i USA, innebär enbart gratisarbete. Dessa elever tillbringar 80 procent av sin arbetstid utanför skolans väggar!

Det låter väl bra för skoltrötta elever, kanske någon tycker. Frågan är emellertid vilka elever som deltar i dessa program, och hur deras situation ser ut om några år, när deras kamrater, som suttit på skolbänken, läst vidare och skaffat sig meriter. I Sverige talade man på tio- och tjugotalet ofta om "springpojkseländet", dvs att ungdomar skaffade sig okvalificerade jobb några år i stället för att gå i skolan, och sen i tjugooårsåldern stod inför stora svårigheter när det var trångt på arbetsmarknaden. Detsamma tycks de amerikanska programmen ofta leda till, men ungdomarna själva kan uppfatta sitt okvalificerade och underbetalda jobb på hamburgerrestaurangen

som första steget på vägen mot en karriär.

Robert Staten, en sjuttonårig gymnasist, ser sitt jobb på Burger King som första steget på en

Rapport

karriär inom affärsvärlden. Han hoppas en dag ta examen i handelsämnen och bli egen företagare i fast food-branschen. Hans arbetstid hindrar honom från att

Teckning: Kalle Strokirk

komma någon vart i skolan. Eftersom han arbetar från sex på kvällen till midnatt, slipper han första och andra lektionerna i skolan på morgnarna. Tredje timmen läser han ekonomi, fjärde timmen en historiekurs och de två sista timmarna deltar han i en sånggrupp i skolan. Men han

bekymrar sig inte för vad han går miste om i skolan, eftersom han inte är intresserad av att läsa vidare:

"Jag har hört att det finns ett Burger King-universitet, där man lär sig hur man driver hamburgerrestauranter, så det ska jag kolla."

(Källa: Seth Rosenfelt: "Work experience:" Career path – or road to a low-income lifetime?; Allison Engel: Public education dismantles itself – the incredible shrinking school day. (Pacific News Service 1981.)

Donald Broady

Solidaritetsarbete i praktiken

Listan över problemen i dagens Polen skulle kunna göras oändligt lång. Ett av problemen är livsmedelsbristen. I Skurup i Skåne har barnen i en skola på lärarnas initiativ samlat in livsmedel till sina kamrater i Polen. Det här är solidaritetsarbete i praktiken och mycket lärrikt, menar Jadwiga Kurowska, som följt arbetet.

Rapport

Under hösten 1981 har drygt 1000 elever, lärare och annan personal på låg- och mellanstadiaskolorna i Skurups kommun samlat in livsmedel, hygienartiklar och sjukvårdsartiklar som i månadsskiftet september/oktober skickades ner till en grundskola i Szczecin i nordvästra Polen. Av skolans lärare och annan personal är 2/3 anslutna till den oberoende fackföreningen Solidaritet. Skolan har en egen avdelning för Solidaritet.

– Under det senaste året har vi anslutit oss till de större strejkerna i landet vid två tillfällen. Men vi lämnar inte barnen på gatan. De skall inte drabbas av strejkerna. Därför undervisar vi i vanlig ordning, men bär armbindlar de dagarna för att visa vår sympati för strejkerna, säger

Maria Mazyntas, sekreterare i styrelsen för Solidaritet på skolan.

Engagemanget i Solidaritet är stort och viktigt för lärarna.

– Solidaritet är vår enda utväg och framtid. Det är genom Solidaritet som vi kan få verklig ordning i landet. Vi ser hur våra krav förs fram och drivs igenom. Krav som är konkreta och möjliga att förverkliga.

– Vi hoppas mycket att våra lärarkolleger i Skurup besöker vår skola, lär känna den och vårt arbete inom Solidaritet, säger Maria Mazyntas.

Polen är nära

Polenaktionen har gett mellanstadieläraren Marita Carlstedt många tankeställare:

– I Sverige är vi normala, vi ser oss gärna som något av idealmänniskor. Eleverna/barnen präglas också av den uppfattningen. Vi är normala och lever normalt, men de andra de är röda, gula eller svarta och lever onormalt. Ju längre från Sverige vi kommer desto konstigare är människorna. Polen är för många av skolbarnen lika främmande som avlägsna u-länder. Detta trots att avståndet till Polen för elever i södra Skåne är bara en bråkdel av avståndet till Stockholm.

– Genom vår aktion nu har eleverna lärt sig vad solidaritet innebär. Polen ligger så nära oss. Det har blivit gripbart och konkret. Var och en av eleverna har gjort sin insats, individuellt och kollektivt.